

Gebelikte Sigara Kullanımının Emzirme Motivasyonuna Etkisi

The Effect of Smoking in Pregnancy on Breastfeeding Motivation

Mehriban ERYILMAZ
YILANCI¹

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ebelik Anabilim Dalı, Aydın, Türkiye

Ayden ÇOBAN ²

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Aydın, Türkiye

Ayrıca bu çalışma Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ebelik Anabilim Dalı, 2021, Yüksek Lisans Tez çalışması olarak yapılmış ve 18-20 Haziran 2021 tarihinde Ankara'da gerçekleşen 1.Uluslararası Gülhane Anne Sütü ve Emzirme Kongresi'nde (Çevrim İçi Kongre) sözlü bildiri olarak sunulmuştur

Geliş Tarihi/Received 30.03.2023
Kabul Tarihi/Accepted 29.01.2024
Yayın Tarihi/Publication Date 05.07.2024

Sorumlu Yazar/Corresponding author:

E-mail: ayden.coban@adu.edu.tr

Cite this article: Eryılmaz Yılanıcı, M., & Çoban, A. (2024). The Effect of Smoking in Pregnancy on Breastfeeding Motivation. *Journal of Midwifery and Health Sciences*, 7(2), 249-259.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.

ÖZ

Amaç: Bu araştırma gebelikte sigara kullanımının emzirme motivasyonunu nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntemler: Araştırma vaka kontrol tipinde 01.10.2018-31.05.2019 tarihler arasında, Aydın İl Sağlık Müdürlüğüne bağlı 2, 12 ve 13 No'lu Aile Sağlığı Merkezlerine başvuran 4-6 aylık bebeği olan toplam 480 primipar anne ile yürütülmüştür. Verilerin toplanmasında "Tanıtıcı Bilgi Formu" ve "Emzirme Motivasyonu Ölçeği" kullanılmıştır. Veriler araştırmacı tarafından yüz yüze görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Elde edilen veriler tanımlayıcı istatistikler, X² testi, t-test ve Mann Whitney U testi kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Kontrol grubundaki annelerin yaş ortalaması 27,21±5,15, %45,8'inin ilköğretim mezunu olduğu, %82,9'unun çalışmadığı, vaka grubundaki annelerin ise yaş ortalaması 28,20±5,33, %39,6'sının üniversite mezunu olduğu, %85,4'ünün çalışmadığı belirlenmiştir. Kontrol ve vaka grubundaki annelerin yaş, eşinin yaşı, çalışma durumu ve eşinin çalışma durumu, evlilik yaşı ve eşi ile ilişki düzeyi arasındaki fark incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı düzeyde fark olmadığı ve grupların benzer olduğu saptanmıştır (p>,05). Yapılan istatistiksel analiz sonucunda vaka ve kontrol grupları arasında; Emzirme Motivasyonu Ölçeği alt boyutlarından "içsel motivasyon ve özdeşleşmiş düzenleme", "içe yansıtılmış düzenleme-toplumsal onaylama" ve "dışsal düzenlemeler-ek yararlar" puan ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu (p<,05), "bütünleşmiş düzenleme" ve "içe yansıtılmış düzenleme-toplumsal baskı" boyutları arasında fark olmadığı (p>,05) saptanmıştır.

Sonuç: Bu çalışmada elde edilen veriler ışığında gebeliğinde sigara kullanan annelerin emzirme motivasyonları gebeliğinde sigara kullanmayan annelerle kıyaslandığında; otonom motivasyon ve kontrollü motivasyon alanlarında farklılıklar olduğu ve gebelikte sigara kullanımının emzirme motivasyonunu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ebelik, emzirme motivasyonu, gebelik, sigara, algısı

ABSTRACT

Objective: This study was conducted to determine how smoking during pregnancy affects breastfeeding motivation.

Methods: An analytical case-control type research study was conducted between 01.10.2018-31.05.2019 with a total of 480 primiparous mothers with 4-6-month-old babies who applied to Family Health Centers No. 2, 12 and 13 of Aydın Provincial Health Directorate. Data Collection Form and Breastfeeding Motivation Scale were used to collect the data. The data were collected by the researcher through face-to-face interviews. The data obtained were analyzed using descriptive statistics, X² test, t-test and Mann Whitney U test.

Results: The mean age of the mothers in the control group was 27.21±5.15 years, 45.8% were primary school graduates and 82.9% were not working, while the mean age of the mothers in the case group was 28.20±5.33 years, 39.6% were university graduates and 85.4% were not working. When the difference between the age, age of the spouse, employment status and employment status of the spouse, age at marriage and relationship level with the spouse of the mothers in the control and case groups was examined, it was found that there was no significant difference between the groups and the groups were similar (p>0.05). As a result of the statistical analysis, it was determined that there was a significant difference between the mean scores of "intrinsic motivation and identified regulation", "internalized regulation-social approval" and "external regulations-additional benefits" in the sub-dimensions of the Breastfeeding Motivation Scale between the case and control groups (p<.05), while there was no difference between the "integrated regulation" and "internalized regulation-social pressure" dimensions (p>.05).

Conclusion: In the light of the data obtained in this study, when the breastfeeding motivation of mothers who smoked during pregnancy was compared with mothers who did not smoke during pregnancy, it was concluded that there were differences in autonomous motivation and controlled motivation and that smoking during pregnancy affected breastfeeding motivation.

Keywords: Midwifery, breastfeeding motivation, pregnancy, smoking

Giriş

Sigara kullanma davranışı dünyada tehlikeli sosyal alışkanlıklardan biridir (Bay, 2015). Dünya genelinde kadınlarda sigara kullanım oranı %12 olarak belirtilmiştir (Kaya ve Şahin, 2013). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2018 verilerine göre evde sigara kullanımı %28'inde her gün, %3'ünde ise haftada bir sigara kullanılmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2012 verilerine göre ise kadınlarda sigara kullanım oranı %13,1'dir. TÜİK 2013 verilerine göre ise 15 yaş üzeri sigara kullanan kadın nüfusunun %13'ü her gün sigara içmektedir.

Sigara kullanımı en önemli sağlık sorunlarından biri olup (Aktaş ve Güler, 2010), sigaranın sağlık üzerine olumsuz etkilerinin fark edilmeye başlanması sigaranın zararlarını daha önemli hale getirmiştir (Keten, 2009). Sigara kullanımı nöroendokrin sistem, solunum sistemi, kardiyovasküler sistem, gastrointestinal sistem ve ürogenital sistem gibi birçok sistemi doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), kronik solunum yolu hastalıklarının %42'si, akciğer kanserlerinin %71'i ve kalp damar hastalıklarının %10'unun sigara ile ilişkili olduğunu belirtmiştir (DSÖ, 2010). Sigaranın bu etkisi yapısında bulundurduğu toksik maddelerle ilişkilidir. Karbonmonoksit, nikotin ve siyanid bu maddelerin başlıca gelenleridir (Silverstein, 1992).

Sigara kullanımı anne sütünün miktarını ve içeriğini önemli miktarda etkilemektedir. Sigara prolaktin düzeyini azaltarak süt miktarını da azaltmakta (Baheiraei ve ark, 2014), (Orhon ve ark, 2009). Memeyi besleyen kan damarlarının olumsuz etkilenmesi süt üretimini azaltmaktadır (Kutlu, 2018). Sigara süt miktarını azaltmasının yanı sıra sütün içerisinde bulunan C vitamini ve yağ oranını da düşürmektedir (Aktaş ve Güler, 2010). Bu durumda anne bebeğini yeterli emirse bile bebeğin gelişimi olumsuz etkilenmektedir. Sigara kullanan annenin sütünde nikotin olup, nikotinin bebek tarafından süt yoluyla alınması bebeklerin emmeyi reddetmesine ve huzursuz davranmalarına sebep olmaktadır (Baltacı, 2015). Süt içerisindeki nikotin miktarı annenin sigara kullanma adedinin yanı sıra sigarayı içine çekme derinliğiyle de ilişkilidir (Cesur, 2007). Bir çalışmada gebelikte sigara kullanımının emzirme motivasyonunu azalttığı belirtilmiştir (Çınar ve ark, 2015). Yine farklı bir çalışmada ise sigara kullanımı emzirmeyi olumsuz etkilediği saptanmıştır (Haugh ve ark, 1998).

Bu çalışmalar göz önüne alındığında gebelikte sigara kullanımı; gerek anne gerekse bebek sağlığını olumsuz etkileyerek, toplumun sağlığını bozan, önlenemez bir sağlık sorunudur. Koruyucu sağlık hizmetlerinin vazgeçilmez olan ebeler, eğitici ve danışmanlık rolleri ile gebelerin sigara

kullanımını sorgulayabilir, sigara kullanımında etkili faktörleri belirleyebilirler. Ayrıca ebelerin doğum öncesi bakım hizmetleri kapsamında, gebelerin sigarayı bırakması yönünde daha etkin bir danışmanlık hizmeti yürütmesi ve sigarayı bırakanları tekrar başlamamaları yönünde takip ederek cesaretlendirmesi, bu sağlık riskiyle mücadelede önemli bir yer tutmaktadır. Ebelerin gebelikte sigara kullanımının emzirme dönemindeki zararlı etkileri ile de mücadele etmesi gerekmektedir. Özellikle emzirme motivasyonu açısından gebelik döneminde sigara kullanımının olumsuz etkileri olduğu bildirilmektedir (Çınar ve ark, 2015; Haugh ve ark, 1998).

Bir kadının emzirebileceğine ve başarılı olabileceğine inanması için onu harekete geçirecek ve güç yaratacak motivasyona ihtiyacı vardır. Kadının motivasyon enerjisi, onu kişisel hedeflerine ulaşmasına yönlendirecek ve kanalize edecektir (Stockdale ve ark, 2011b). Gebelikte sigara kullanımı emzirme motivasyonuna etkisini ortaya koyan sınırlı sayıda çalışma vardır (Çınar ve ark, 2015; Haugh ve ark, 1998). Bu çalışmanın amacı gebelikte sigara kullanımının emzirme motivasyonunu nasıl etkilediğini incelemektir. Elde edilecek sonuçlar sağlık profesyonellerine yol gösterecek, literatüre ve bilimsel bilgilere dayalı sağlık hizmetlerinin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Yöntemler

Araştırmanın Türü: Bu araştırma vaka kontrol çalışması niteliğindedir.

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman: Araştırma Ekim 2018-Mayıs 2019 tarihleri arasında Aydın İl Sağlık Müdürlüğüne bağlı merkez ilçe Efeler'de 2, 12 ve 13 no'lu ile sağlığı merkezinde (ASM) gerçekleştirildi.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi: Araştırmanın evrenini Aydın İl Sağlık Müdürlüğüne bağlı sosyoekonomik ve kültürel özellikleri benzer olan ve kura yöntemi ile belirlenen 2, 12 ve 13 numaralı Aile Sağlığı Merkezlerine başvuran primipar anneler oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemi ise bu ASM'lere bağlı, 4-6 aylık bebeği olan tüm primipar anneler oluşturmuştur. Araştırmaya vaka grubu için 240 ve kontrol grubu için 240 olmak üzere gebeliğinde sigara kullanan 480 anne dahil edilmiştir. Araştırmanın sonunda yapılan post hoc güç analizinde örneklem büyüklüğü değerlendirilmiştir. Örneklem grubuna uygulanan ölçek primipar anneler için 23 maddeden oluşmaktadır (Kestler ve Peleg, 2015). Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği Şahin ve Özerdoğan (2017) tarafından yapılmıştır. Çalışmanın kontrol ve vaka grubunun içsel motivasyon ve özdeşleşmiş düzenleme (F2), içe yansıtılmış düzenleme-toplumsal onaylanma (F3) ve dışsal düzenleme-ek yararlar (F5) alt boyutunda gruplar arası

farkın etki büyüklüğü sırasıyla küçük (d: .44), orta (d: .58) ve büyük düzeyde (d: 1.39) bulunmuş olup, bu değerlere göre G*Power (3.1.9.2) programında %5 alfa hata payı (iki yönlü) ile yapılan post hoc güç analizinde üç ölçüm sonucunda da gücün 1.00 (%100) olduğu ve çalışmadaki örneklem sayısının yeterli olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya Alınma ve Dışlanma Kriterleri: Araştırmanın vaka ve kontrol grubunu oluşturacak annelerin özellikleri aşağıda verilmiştir.

Vaka grubunda;

- 18-40 yaş aralığında olan,
- Primipar anne olan,
- Gebeliğinde sigara kullanan,
- Bebeği 4-6 aylık olan,
- Okur-yazar,
- Emzirmeyi sürdüren,
- Türkçe konuşabilen ve anlayabilen,

Kontrol grubunda;

- 18-40 yaş aralığında olan,
- Primipar anne olan,
- Gebeliğinde sigara kullanmayan,
- Bebeği 4-6 aylık olan,
- Okur-yazar,
- Emzirmeyi sürdüren,
- Türkçe konuşabilen ve anlayabilen,

Araştırmanın her iki grup için dışlanma kriterleri ise;

- Emzirmeyen,
- Multipar gebelikler,
- Anomalili bebek sahibi olan,
- Çoğul gebelik yaşayan,
- Tanı konulmuş ruhsal hastalığı olma durumu olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları: Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından oluşturulan Tanıtıcı Bilgi Formu ve Emzirme Motivasyonu Ölçeği ile toplandı. Araştırmanın verileri ASM'lere kayıtlı anneler ile yüz yüze görüşme sağlanarak toplandı.

Tanıtıcı Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından oluşturulan form annelerin doğum sonu dönemde emzirme motivasyonlarını etkileyen sosyo-demografik ve obstetrik özelliklerini içeren toplam 34 sorudan oluşmaktadır (Cangöl ve Şahin, 2014; Fombong, 2016; Hunter, 2014; Kehler ve ark, 2009; Kestler ve Peleg, 2015; Kools ve ark, 2006; Lau, 2017; Pollard, 2011; Racine, 2009; Tokat, 2009).

Emzirme Motivasyonu Ölçeği: Annelerin emzirme motivasyonlarının ölçülmesi için öz-belirleme teorisine dayandırılarak Peleg ve ark. tarafından 2015 yılında

geliştirilmiştir. Ölçek örneklem grubuna uygulandıktan sonra faktör analizi yapılmış ve 5 faktöre sahip olduğu belirlenmiştir. Bu faktörler; bütünleşmiş, özdeşleşmiş, içe yansıtılmış, dışsal düzenleme ve iç motivasyondan oluşmaktadır. Örneklem grubuna uygulanan ölçek primipar anneler için 23 maddeden oluşmaktadır (Kestler ve Peleg, 2015). Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği Şahin ve Özerdoğan (2017) tarafından yapılmıştır. Ölçülmek istenen durumu belirleyen her bir madde için bir değerlendirme yapılmasını sağlayacak, 4'lü likert tipi ölçek puanlama sistemi kullanılmıştır. Ölçeğin primipar ve multipar anneler için iki formu mevcut olup araştırmada primipar annelere yönelik olan form kullanılmıştır. Ölçek alt boyut puanlarının ortalaması alınarak alt boyutların puanı hesaplanmaktadır. Ölçek alt boyutundan alınan puan arttıkça o alt boyutu temsil eden motivasyon da artmaktadır. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında cronbach alfa değeri ,88 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt faktörlerinin cronbach alfası değerleri ise ,65-,87 arasında değişmektedir (Şahin, 2015). Bu çalışmada Emzirme Motivasyonu Ölçeğinin cronbach alfa güvenilirlik katsayısı bütünleşmiş düzenleme boyutunda 0,88, içsel motivasyon ve özdeşleşmiş düzenleme boyutunda ,78, içe yansıtılmış düzenleme-toplumsal onaylanma boyutunda ,40, içe yansıtılmış düzenleme-toplumsal baskı boyutunda 0,69, dışsal düzenleme-ek yararlar boyutunda ,57 olarak saptandı.

Verilerin Toplanması: Araştırmaların verileri ASM'lere kayıtlı annelerle sözlü onam alınarak veriler yüz yüze görüşülerek toplandı.

Verilerin Değerlendirilmesi: Vaka kontrol çalışması olarak yapılan çalışmada annelerin demografik özellikleri ile birlikte anket sorularına verdikleri yanıtlar objektif olarak analiz edilmiştir. Verilerin istatistiksel Statistical Package for Social Science (SPSS) 20.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde, tanımlayıcı istatistiklerde sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma verilmiştir. Sayısal değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu Skewness ve Kurtosis ile değerlendirilmiştir. Ölçeğin birinci ve dördüncü alt boyutunda verilerin normal dağılıma sahip olmadığı (Skewness: ,47 ile 2,06 arası, Kurtosis: 3,19 ile 4,46 arası), diğer verilerin normal dağılıma sahip olduğu (Skewness: ,15 ile 71 arası, Kurtosis: -,23 ile 1,84 arası) bulunmuştur. Kontrol ve vaka grubunun tanımlayıcı özelliklerinin homojenliğinin test edilmesinde Pearson ki-kare testi, Yates düzeltmeli ki-kare testi ve Fisher exact testi kullanılmıştır. Kontrol ve vaka grubunun Emzirme Motivasyonu Ölçeğinin beş alt boyut puan ortalamasının karşılaştırılmasında normal dağılıma sahip olan verilerde bağımsız gruplarda t testi, normal dağılıma sahip olmayan verilerde Mann Whitney U testi kullanılmış ve etki büyüklüğü hesaplanmıştır. Önemlilik düzeyi $p < ,05$ kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü: Bu araştırma Helsinki Deklerasyonu ilkelerine uygun olarak yapılmıştır. Araştırmanın uygulanabilmesi ve verilerin toplanabilmesi için Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan onay (Protokol No: 2018/51) alınmıştır. Araştırmanın 2, 12 ve 13 numaralı Aile Sağlığı Merkezlerinde yapılabilmesi için Aydın İl Sağlık Müdürlüğünden kurum izni alınmıştır.

Bulgular

Araştırma kapsamına alınan vaka ve kontrol grubu primipar annelerin tanıtıcı özellikleri ile eş ve ailesine, obstetrik öyküsüne, sigara kullanımına ve emzirme motivasyonu ölçüğüne ilişkin özelliklere ait bulgular verilmiştir.

Kontrol grubundaki annelerin yaş ortalaması 27,21±5,15, vaka grubundaki annelerin yaş ortalaması ise 28,20±5,33'tür. Yapılan istatistiksel analizde vaka ve kontrol grubunda yer alan annelerin yaş ortalamaları arasındaki fark saptanmamıştır ($p>,05$). Vaka ve kontrol grubundaki annelerin eğitim durumu bakımından incelendiğinde; vaka grubu annelerin %4,6'sı okuryazar veya eğitimi yok, %33,8'i ilköğretim, %22'si lise, %39,6'sı üniversite mezunu olduğu, kontrol grubu annelerin ise %5'i okuryazar veya eğitimi yok, %45,8'i ilköğretim, %22,5'i lise, %26,7'si üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Vaka ve kontrol grubundaki annelerin eğitim düzeyine göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<,05$). Yapılan ileri analizde farkın ilköğretim ve üniversite grubundan kaynaklandığı, kontrol grubunda ilköğretim mezunu olan anne oranı anlamlı düzeyde yüksek iken, vaka grubunda ise üniversite mezunu annelerin oranının anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur ($p<,05$). Vaka grubundaki annelerin %14,6'sı, kontrol grubundaki annelerin ise %17,1'i çalışmaktadır. Vaka ve kontrol grubundaki anneler gelir durumu algısına göre karşılaştırıldıklarında anlamlı düzeyde fark olduğu saptanmıştır ($p<,05$). Yapılan ileri analizde vaka grubunda gelirini iyi olarak algılayanların oranının anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur ($p<,05$) (Tablo 1).

Vaka ve kontrol grubunda yer alan annelerin eşlerinin yaş ortalamaları incelendiğinde, kontrol grubundaki annelerin eşlerinin yaş ortalaması 31,20±5,93, vaka grubundaki annelerin eşlerinin yaş ortalaması ise 31,51±5,40'dır. Yapılan istatistiksel analizde yaş ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark olmadığı belirlenmiştir ($p>,05$) Her iki gruptaki annelerin eşlerinin eğitim düzeyleri karşılaştırıldığında istatistiksel düzeyde anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<,05$), ileri analizde farkın ilköğretim grubundan kaynaklandığı, kontrol grubunda ilköğretim mezunu olan eş oranının anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<,05$). Vaka grubunda çekirdek aileye sahip olan anne oranı

da kontrol grubuna göre yüksek bulunmuş ($p<,05$), gruplar arasındaki farkın çok ileri düzeyde anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<,05$) (Tablo 1).

Kontrol grubundaki annelerin gebelik sayısı ortalaması 1,20±0,63 (min: 1 max: 7), vaka grubundaki annelerin gebelik sayısı ortalaması ise 1,10±0,42 (min: 1 max: 4)'dir.

Tablo 1.
Vaka ve Kontrol Grubundaki Anneler, Eşleri ve Ailelerine İlişkin Özelliklerinin Karşılaştırılması

Özellikler	Vaka n	Kontrol n	Test ve p değeri
Eğitim durumu			
Okuryazar	11	12	$X^2:10,500$ p=,015
İlköğretim	81	110	
Lise	53	54	
Üniversite	95	64	
Gelir durum algısı			
Kötü (gelir giderden az)	9	19	$X^2:9,164$ p=,010
Orta (gelir gidere denk)	115	134	
İyi (gelir giderden fazla)	116	87	
Sosyal güvence			
Yok	12	47	$X^2:22,339$ p=,000
Var	228	193	
Eşin yaşı			
18-29 yaş	92	98	$X^2:0,314$ $p=,575$
30-63 yaş	148	142	
Eşin eğitim durumu			
Eğitimi yok	3	2	$X^2:9,780$ p=,021
İlköğretim	91	125	
Lise	66	50	
Üniversite	80	63	
Eşin çalışma durumu			
Hayır	22	22	$X^2:0,107$ $p=,744^y$
Evet	218	218	
Aile tipi			
Çekirdek aile	232	189	$X^2:34,088$ p=,000^y
Geniş aile	8	51	
Eşi ile ilişki düzeyi			
Kötü	5	3	$X^2:3,178$ $p=,365$
Orta	15	20	
İyi	107	120	
Çok iyi	113	97	

Vaka grubundaki annelerin %93,8'i primigravida, %6,2'si multigravida, kontrol grubu annelerin ise %87,5'i primigravida, %12,5'i multigravida şeklindedir. Yapılan istatistiksel analizde vaka grubundaki primigravida annelerin, kontrol grubundaki primigravida annelere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur ($p<,05$) Vaka ve kontrol grubundaki annelerin düşük yapma, kürtaj olma, bu (son) bebeğe isteyerek ve planlayarak gebe kalma

durumunun dağılımı incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı düzeyde fark olmadığı, çalışma gruplarının bu obstetrik özellikler yönünden benzer olduğu saptanmıştır ($p>,05$). Annelerin son gebeliğinde sorun yaşama durumu incelendiğinde, vaka grubunda sorun yaşamayan anne oranının kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur ($p<,05$) Vaka grubundaki annelerin %97,1'i, kontrol grubundaki annelerin ise %92,5'i düzenli olarak kontrole gitmiştir. Vaka grubunda kontrole düzenli giden anne oranının kontrol grubundaki anne oranına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<,05$). İlk aydan itibaren kontrole giden anne oranının yüksek, ikinci ay ile üçüncü ay ve sonrasında ilk kontrole giden anne oranının ise düşük olduğu, gruplar arasındaki farkın çok ileri düzeyde anlamlı fark olduğu saptanmıştır ($p<,05$) (Tablo 2).

Vaka grubundaki annelerin gebelik haftası ortalaması $37,88\pm 1,81$, kontrol grubundaki annelerin gebelik haftası ortalaması ise $38,33\pm 1,84$ 'dür ($t:2,729$, $p:0,007$). Vaka grubunda gebelik haftası 37 hafta ve altında olanların oranı kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Vaka ve kontrol grubunda yer alan annelerin doğum yaptığı kurum karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>,05$). Vaka ve kontrol grubundaki annelerin doğum şekline bakıldığında; vaka grubundaki annelerin %57,9'u sezaryen, %42,1'i normal doğum, kontrol grubundaki annelerin ise %56,3'ü sezaryen, %43,7'si normal doğum yapmıştır. annelerin doğumda sorun yaşayıp yaşamama durumu sorgulandığında; vaka grubundaki annelerin %0,4'ü sorun yaşadığını, %99,6'sının sorun yaşamadığını, kontrol grubundaki annelerin ise %1,7'sinin sorun yaşadığını, %98,3'ünün ise sorun yaşamadığı belirtilmiştir. Vaka grubunda kız bebek, kontrol grubunda erkek bebek oranının yüksek olduğu, gruplar arasındaki farkın anlamlı düzeyde olduğu belirlenmiştir ($X^2:4,410$ $p:0,036$) dört aylık bebek oranı her iki çalışma grubunda benzer iken beş aylık bebek oranının vaka grubunda, altı aylık bebek oranının ise kontrol grubunda anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<,05$) vaka grubundaki anneler bebeklerini %30,8'i anne sütüyle, %69,2'si anne sütü ve formal mamayla, kontrol grubundaki anneler ise bebeklerini %70,8'i anne sütüyle, %29,2'si anne sütü ve formal mama ile besledikleri, aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<,05$). Bebeğin beslenme şekline göre de gruplar arasında çok ileri düzeyde anlamlı fark olduğu, vaka grubunda sadece anne sütü ile beslenen bebek oranının kontrol grubuna göre düşük olduğu bulunmuştur ($p<,05$) (Tablo 2).

Vaka grubundaki annelerin gebelikte ortalama $4,53\pm 3,70$ adet/gün, gebelik öncesinde ise ortalama $7,49\pm 5,80$ adet/gün kadar sigara içtikleri belirlenmiştir. annelerin sigara ile ilgili eğitim kaynağı sorgulanmıştır. Vaka

Tablo 2.
Vaka ve Kontrol Grubundaki Annelerin Obstetrik ve Doğuma İlişkin Özelliklerinin Karşılaştırılması

Özellikler	Vaka n	Kontrol n	Test ve p değeri
Gebelik durumu			
Primigravida	225	210	$X^2:4,806$ $p=,028^y$
Multigravida	15	30	
Kürtaj olma			
Hayır	238	233	-
Evet	2	7	
Bu bebeğe isteyerek gebe kalma			
Hayır	9	18	$X^2:2,512$ $p=,113^y$
Evet	231	222	
Bu bebeğe planlayarak gebe kalma			
Hayır	44	58	$X^2:2,440$ $p=,118^y$
Evet	196	182	
Son gebelikte sağlık sorunu yaşama			
Hayır	226	211	$X^2:5,007$ $p=,025^y$
Evet	14	29	
Son gebelikte kontrole düzenli olarak gitme			
Hayır	7	18	$X^2:4,220$ $p=,040^y$
Evet	233	222	
Gebeliğin kaçınıc ayında ilk kontrole gittiği			
İlk aydan itibaren	197	158	$X^2:18,852$ $p=,000$
2. aydan itibaren	32	49	
≥3. aydan itibaren	11	33	
Doğumda gebelik haftası			
≤ 37 (26-37) hafta	76	53	$X^2:5,608$ $p=,018$
≥ 38 (38-42) hafta	164	187	
Doğumun yapıldığı yer			
Devlet hastanesi	181	170	$X^2:2,083$ $p=,353$
Tıp fakültesi hastanesi	9	15	
Özel hastane	50	55	
Doğum şekli			
Sezaryen	139	135	$X^2:0,136$ $p=,712$
Normal doğum	101	105	
Doğumda sorun yaşama			
Hayır	239	236	$p=,372^f$
Evet (hipertansiyon, kanama vb)	1	4	
Bebeğin cinsiyeti			
Kız	134	111	$X^2:4,410$ $p=,036$
Erkek	106	129	
Bebek yaşı			
4 aylık	89	90	$X^2:22,114$ $p=,000$
5 aylık	57	21	
6 aylık	94	129	
Bebeğin beslenme şekli			
Anne sütü	74	170	$X^2:76,821$ $p=,000$
Anne sütü ve formül mama	166	70	

^y: Yates düzeltilmeli ki-kare testi, sd: 1 (gözlenen değer < 25) ^f: Fisher Exact testi (beklenen sayı < 5)

χ^2 : Pearson ki-kare testi, post hoc test: kolon yüzdelerinin adjusted p-Bonferroni yöntemi ile karşılaştırılması

grubundaki annelerin %5,7'si hemşireden, %8,5'i ebe ve doktordan, %52,8'i ebeden, %33'ü doktordan, kontrol grubundaki annelerin ise %7,2'si hemşiren, %8,2'si ebe vedoktordan, %63,9'u ebeden, %20,7'si ise doktordan eğitim aldığını ifade etmiştir. Yapılan istatistiksel analiz ile grupların bu açıdan benzer oldukları saptanmıştır ($p>,05$). annelerin son gebelikte yanında sigara içilme (sigara dumanına maruzkalma) durumu incelendiğinde; vaka grubundaki annelerin %31,7'si, kontrol grubundaki annelerin ise %36,7'si son gebeliğinde sigara dumanına maruz kaldığı tespit edilmiştir. Yapılan istatistiksel analiz ile grupların bu açıdan benzer oldukları saptanmıştır ($p>,05$). vaka ve kontrol grubunda yer alan annelerin gebelikte sigara kullanımının bebeğe zarar verme durumu açısından görüşleri arasında fark olmadığı belirlenmiştir ($p>,05$) Vaka ve kontrol grubundaki annelerin sigaranın bebeğe zararlarının ne olduğunu bilme durumu karşılaştırıldığında, gruplar arasında çok ileri düzeyde anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<,05$). Sigaranın bebeğin solunumunu etkilediğini ifade edenlerin oranı her iki grupta benzer şekilde yüksektir (Tablo 3).

Sigara kullanan vaka grubu ($33,88\pm 2,75$) ve sigara kullanmayan kontrol grubundaki annelerin Emzirme Motivasyon Ölçeğinin bütünleşmiş düzenleme alt boyut puan ortalaması ($34,03\pm 2,73$) incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı düzeyde fark bulunmamıştır ($p>,05$). Çalışma grubundaki annelerin Emzirme Motivasyon Ölçeği içsel motivasyon ve özdeşleşmiş düzenleme alt boyut puan ortalaması incelendiğinde, sigara içen vaka grubundaki annelerin puan ortalamasının ($18,82\pm 1,85$) sigara içmeyen kontrol grubuna ($18,01\pm 1,81$) göre yüksek olduğu, gruplar arasındaki farkın çok ileri düzeyde anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<,05$). Çalışma grubundaki annelerin Emzirme Motivasyon Ölçeği içe yansıtılmış düzenleme-toplumsal onaylama alt boyut puan ortalaması incelendiğinde, sigara içen vaka grubundaki annelerin puan ortalamasının ($6,60\pm 0,72$) sigara içmeyen kontrol grubuna ($6,19\pm 0,69$) göre yüksek olduğu, gruplar arasındaki farkın çok ileri düzeyde anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<,05$). Emzirme Motivasyon Ölçeğinin içe yansıtılmış düzenleme-toplumsal baskı alt boyut puan ortalaması incelendiğinde, sigara içen vaka grubundaki annelerin puan ortalamasının ($4,23\pm 0,86$) sigara içmeyen kontrol grubuna ($4,30\pm 0,99$) göre düşük olduğu, ancak gruplar arasındaki farkın anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir ($p>,05$). annelerin Emzirme Motivasyon Ölçeğinin dışsal düzenleme-ek yaralar alt boyut puan ortalaması incelendiğinde, sigara içen vaka grubundaki annelerin puan ortalamasının ($4,81\pm 1,09$) sigara içmeyen kontrol grubuna ($5,38\pm 0,96$) göre düşük olduğu, gruplar

arasındaki farkın çok ileri düzeyde anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<,05$) (Tablo 4).

Tartışma

Sigara kullanımı ülkemizde en önemli sağlık sorunlarından biridir (Aktaş ve Güler, 2010). Araştırmada gebelikte sigara kullanımının emzirme motivasyonuna etkisi literatür doğrultusunda ele alındı. Gruplar arasında yaş ortalaması açısından fark olmaması annelerin doğurganlık ve emzirme ile ilgili benzer tecrübeler yaşayabileceklerini düşündürmektedir.

Tablo 3.
Vaka ve Kontrol Grubundaki Annelerin Sigaraya Yönelik Özelliklerinin Karşılaştırılması

Özellikler	Vaka n	Kontrol n	Test ve p değeri
Gebelik öncesi içilen sigara sayısı ort. (adet/gün)	Ort±SS: 7,49±5,80	-	
Şu anda içilen sigara sayısı ort. (adet/gün)	Ort±SS: 4,53±3,70	-	
Gebelikte sigara ile ilgili eğitim alma	134	143	$\chi^2:0,691$ $p=,406$
Hayır	106	97	
Evet			
Sigara ile ilgili eğitim kaynağı	n:97	n:106	
Hemşire	6	7	
Ebe ve doktor	9	8	$\chi^2:4,141$ $p=,247$
Ebe	56	62	
Doktor	35	20	
Son gebelikte yanınızda sigara içilme durumu	164	152	$\chi^2:1,334$ $p=,248$
Hayır	76	88	
Evet			
Gebelikte sigaranın bebeğe zarar vereceğini bilmesi	4	11	$\chi^2:2,477$ $p=,115^*$
Hayır	236	229	
Evet			
Gebelikte sigaranın bebeğe zararları	5	20	
Bilmiyor	158	175	$\chi^2:18,261$ $p=,000$
Solunumu etkiler	77	45	
Fiziksel/zihinsel-gelişimi etkiler			
Ort: Ortalama SS: Standart Sapma χ^2 : Pearson ki-kare analizi *: Yates düzeltilmeli ki-kare testi, sd: 1 (gözlenen değer < 25)			

Gebelikte sigara kullanımı ve emzirme motivasyonuna etkisinin değerlendirildiği çalışmalarda da yaş ortalamalarının bu çalışmaya benzer olduğu bulunmuştur (Şen, 2020; Durmuş, 2019; Akçay, 2019; Afşin, 2018; Köse, 2011).

Araştırmada annelerin eğitim durumu incelendiğinde anlamlı farkın olduğu, vaka grubundaki annelerin en yüksek oranda üniversite mezunu, kontrol grubundaki annelerin ise en yüksek oranda ilköğretim mezunu olduğu görülmektedir. Akçay'ın (2019) primipar annelerin emzirme motivasyonları

ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla tanımlayıcı tipte yaptığı çalışmada ise annelerin %27,1'inin üniversite mezunu, %35'inin ilköğretim mezunu olduğunu belirtmiştir.

Tablo 4.

Vaka ve Kontrol Grubundaki Annelerin Emzirme Motivasyon Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Emzirme Motivasyon Ölçeği Boyutları	Vaka (n:240) $\bar{X} \pm SS$ (En az-en çok)	Kontrol (n: 240) $\bar{X} \pm SS$ (En az-en çok)	Test	p	d / güç
Bütünleşmiş Düzenleme	33,88±2,75 (28-44)	34,03±2,73 (28-44)	U: 27307,0	,270	0,05 / 09
İçsel Motivasyon ve Özdeşleşmiş Düzenleme	18,82±1,85 (13-24)	18,01±1,81 (13-24)	t: 4,814	,000	0,44 / 1.00
İçe Yansıtılmış Düzenleme-Toplumsal Onaylanma	6,60±0,72 (5-8)	6,19±0,69 (5-8)	t: 6,423	,000	0,58 / 1.00
İçe Yansıtılmış Düzenleme-Toplumsal Baskı	4,23±0,86 (2-8)	4,30±0,99 (2-8)	U: 28211,0	,647	0,08 / .13
Dışsal Düzenleme-Ek Yararlar	4,81±1,09 (2-8)	5,38±0,96 (2-8)	t: 6,070	,000	1,39 / 1.00

U: Mann Whitney U testi
t: Bağımsız gruplarda t testi, sd: 478
d: t testi ve Mann Whitney U testi için Cohen d etki büyüklüğü, Güç: Post hoc güç analizi sonucu

Doğum sonu dönem ve emzirme ile ilgili yapılan diğer çalışmalarda üniversite mezunu anne oranının yüksek olduğu tespit edilmiştir (Bostancı, 2013; Gümüşsoy, 2012; Tezergil, 2007). Gebelikte ve doğum sonu dönemde sigara kullanımı ile ilgili yapılan çalışmalarda; Cengizoğlu (2019) çalışmada %12,1'inin ilköğretim, %24,3'ünün üniversite, Tarhan ve Yılmaz'ın (2016) %30,9'unun ilköğretim, %19,2'sinin üniversite ve üzeri, Akbulut'un (2015) %28,3'ünün ilköğretim, %19,3'ünün üniversite ve üzeri, Köse'nin (2011) %25,4'ünün okuyamaz ve ilköğretim, %15,4'ünün üniversite mezunu olduğu saptanmıştır. Elde edilen veriler literatürle farklılık ve benzerlik oluşturmaktadır. Bu farklılık çalışmaların farklı bölgelerde ve zamanlarda yapılmasından kaynaklı olabilir. Ayrıca bizim çalışmamızda üniversite mezunu bir annenin gebelikte sigara kullanmasının hem kendisini hem de bebeğini olumsuz etkileyeceğinin farkında olması beklenirken vaka grubundaki annelerin çoğunluğunun üniversite mezunu olduğu dikkat çekmektedir.

Araştırmada vaka grubundaki annelerin gelirlerinin giderlerine göre iyi olduğunu, kontrol grubundaki annelerin ise gelir durumunun gider durumuna göre orta olduğunu belirtmiştir. Gelir durumunun emzirme motivasyonunu etkilediği çalışmalar bulunmaktadır (Şen, 2020; Lange ve ark, 2017; Yıldız ve ark, 2008). Bizim çalışmamızın aksine Akçay'ın (2019) ve Durmuş'un (2019) yaptığı çalışmalarda primipar annelerde gelir durumu ile ilgili istatistiksel olarak anlamlı fark ortaya çıkmamıştır. Ailenin gelir durumunun iyi olması, emzirme döneminde ihtiyaçların daha kolay karşılanmasını

sağlayan, emzirme motivasyonunu olumlu etkileyen güven veren bir durumdur.

Araştırmaya katılan annelerin büyük çoğunluğunun gebelikleri planlı gebeliktir. TNSA 2018'e göre isteyerek ve planlayarak gebe kalma oranı %75'dir. Araştırmada planlı gebelik oranı TNSA bulgularından daha yüksek bulunmuştur. İstenmeyen gebeliklerin emzirmeyi olumsuz etkileyeceği düşünüldüğünde çalışmanın emzirmeyi devam ettiren kadınlarla yürütülmesi bu oranların yüksek olmasıyla açıklanabilir (TNSA, 2018).

Vaka grubundaki annelerin doğumdaki gebelik haftası ortalamalarının daha düşük olması sigaranın olumsuz etkilerini ve erken doğuma neden olabileceğini akla getirmektedir. Köse'nin (2011) Trabzon il merkezindeki doğum yapmış 6-12 aylık bebeği olan kadınlarla yaptığı çalışmada gebelikte sigara içmenin erken doğuma neden olur mu sorusuna %60,9'unun evet cevabı verdiği görülmüştür. Yine Aktaş (2006) ve Andres (2000) çalışmada sigaranın gebelik haftasını etkilediğini, Goel ve ark (2004) çalışmada ise sigara dumanının da sigara içmeyenle oranla preterm doğum oranının %24,1 daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

Yapılan çalışmada vaka ve kontrol grubundaki annelerin bebeklerini beslenme şekillerine göre karşılaştırılmış, vaka grubunda sadece anne sütüyle beslenen bebek oranının kontrol grubuna göre anlamlı derecede düşük olduğu belirlenmiştir. Atayüzüğüllü ve ark (2018) çalışmada ilk 6 ay sadece anne sütü verme oranı %37 olduğu, annenin

sigara kullanmasının ilk 6 ay sadece anne sütüyle beslenmeyi istatistiksel analizlerde anlamlı olarak azalttığı saptamışlardır.

Bu çalışmada yer alan vaka grubundaki annelerin gebelik öncesi günlük sigara içme sayısı ortalamasının gebelikte içilen sigara sayısının ortalamasından yüksek olduğu belirlenmiştir. Bizim çalışma bulgumuza benzer olarak Cengizoglu (2019) ve Akbulut Sönmez'in (2015) çalışmasında gebelik öncesi (günde 6-10 adet) içilen sigaranın, gebelikte (günde 1-5 adet) azaldığı bulunmuştur. Literatürdeki çalışmalara bakıldığında gebelikte sigara içme oranını Şeker ve ark (2019) %10,3, Karçaaltınçaba ve ark (2009) %14,8, Altıparmak ve ark (2009) %12,8, Doğu ve Berkiten (2008) %11,6, Semiz ve ark (2006) ise %12,7 bulması TÜİK raporuyla benzer iken, Durualp ve ark (2011) %54,8, Sezer'in (2003) %17 olarak rapordan daha yüksek oranda bulmuştur. Ülkemizde yapılan bazı çalışmalarda Akbulut Sönmez (2015), Aktaş ve Güler (2010), Altıparmak ve ark (2009), Nakamura ve ark (2004) gebelikte içilen sigara sayısının günde 1-5 adet olduğunu, Atalay ve ark (2014), Marakoğlu ve Erdem (2007), Semiz ve ark (2006) ise en çok 10 adet ve altı olduğunu belirtmektedir.

Yapılan çalışmalarda da gebelikte sigara kullanımının yönelik eğitimin sağlık profesyonelleri tarafından verilmeme durumunun oldukça yüksek olduğu ve bu oran Cengizoglu'nun (2019) çalışmasında %87,5, Köse'nin (2011) çalışmasında %94, Kısacık ve Gölbashi'nin (2009) çalışmasında ise %86,7'dir. Yapılan çalışmaların aksine bizim çalışmamızda sigara ile ilgili eğitimin yarısına yakınının sağlık profesyonelleri tarafından verilmesi antenatal dönem takipleri için olumlu bir durumdur. Ayrıca vaka ve kontrol grubundaki annelerin en çok ebe tarafından eğitim aldığı görülmektedir. Eğitim, bağımsız rollerimizden biri olup gebelik öncesinde, sırasında ve sonrasında da ebe tarafından verilip desteklenmesinin payı büyük ve önemlidir.

Her iki gruptaki annelerin yanında sigara içilme durumlarına bakıldığında pasif içici oldukları çıkarılabilir. Ülkemizde yapılan bazı çalışmalarda gebelikte pasif içiciliği; Bağcıçek (2016) %50,3, Tarhan ve Yılmaz (2016) %63,9, Atalay ve ark (2014) %56,9 olarak bulmuştur. Buna göre bizim çalışmamız ve diğer yapılan çalışmalar gebelikte pasif olarak sigara dumanına maruz kalma oranının az olmadığını göstermektedir. Gebelikte sigara kullanımı ve pasif içicilik bebek sağlığında önemli bir etken olup kullanıldığında solunum sistemi hastalıklarına ve yetersiz anne sütü alınma neden olmaktadır. (Çınar ve ark, 2015).

Otonom motivasyon türü olan, içsel motivasyon ve özdeşleşmiş düzenleme annenin bebeğini emzirmekten zevk aldığı, emzirdikçe doyum sağladığı, anne için emzirmenin önemli ve yararlı olduğu, annenin emzirdikçe kendini daha

iyi hissettiği etmenlerin bütünüdür. Çalışmamızda vaka grubundaki annelerin otonom motivasyon düzeyinin kontrol grubundaki annelere göre daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Şen (2020) çalışmasında primipar annelerin sigara kullanımında kontrollü motivasyonlarının yüksek olduğunu fakat istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturmadığını saptamıştır. Literatürde bazı çalışmalarda sigara içen annelerin emzirme motivasyonlarının düşük olduğu ve emzirmeyi sürdürmediklerini belirtilmiştir (Amir, 2001; Hill ve Aldog, 1996). Bizim çalışmamızda ise tam tersi durum mevcuttur. Bu durum vaka grubundaki annelerin üniversite mezunu olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Kontrollü motivasyon türü olan, içe yansıtılmış-toplumsal onaylama annenin eşine veya çevresine karşı iyi anne olduğunu göstermek amacıyla dışa yansıttığı tutum ve davranışlardır (Kestler-Peleg ve ark, 2015; Lau ve ark, 2017). Bu nedenle vaka grubundaki anneler sigara kullanmaktan dolayı hem kendi içinde hem de çevresine karşı vicdani olarak rahatsız hissettikleri için emzirecek kendilerini biraz daha iyi gösterme çabasında bulunmuş olabilirler.

Kontrollü motivasyon türü olan, dışsal düzenleme-ek yararlar alt boyutu annenin emzirmeyi bir araç olarak gördüğü kendi emellerini gerçekleştirmek için kullandığı bir durumdur. Kontrol grubundaki annelerin dışsal düzenleme ek yararlar boyutunun vaka grubundaki annelere göre yüksek olduğu görülmektedir. Kontrol grubundaki annelerin eğitim seviyesinin çoğunlukla ilkökul mezunlarından oluşması ve gelir durum algısının orta olmasından dolayı emzirmeyi araç olarak kullanmış olabilecekleri düşünülebilir. Otonom motivasyon türü olan, bütünleşmiş düzenleme alt boyutu annenin hayatının amacını ve kendisine ait bir yönü yansıtmaktadır. Anne emzirmeyi bebeğinin kendisine bağlanması için amaç edinmiştir. Araştırmaya katılan tüm annelerin otonom motivasyon alt boyutu olan bütünleşmiş düzenleme yönünden benzer olması olumlu değerlendirilmekte ve annelerin emzirme yoluyla bebeklerine bağlanma açısından motive olduklarını göstermektedir.

Kontrollü motivasyon türü olan, içe yansıtılmış düzenleme-toplumsal baskı alt boyutu annenin eşine veya çevresine karşı mahcup olmamak için içsel baskılarla (suçluluk duygusu ve kaygıyla) iyi bir anne olduğunu göstermek için bebeğini emzirmesidir. Her iki gruptaki annelerin kontrollü motivasyon türü olan içe yansıtılmış düzenleme-toplumsal baskı alt boyutu bakımından olumlu değerlendirilmiş olup, emzirmeyi toplumdaki baskılardan veya davranışlardan dolayı yapmadıkları anlaşılmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada annelerin gebeliklerinde kullandıkları sigaranın emzirme motivasyonu üzerinde etkili olduğu belirlendi. Bu çalışmanın birkaç sınırlılığı bulunmaktadır. Bunlar;

Araştırmada kullanılan veriler annelerin söylemlerine ve anladıkları duruma göre doldurulmuş olduğu için veriler sadece araştırmaya katılan anneleri temsil etmektedir.

Çalışmada annelerin doğumdan ne kadar süre sonra ilk emzirmeye başladıkları ve emzirmeye yönelik eğitim alma durumlarının sorulmaması diğer sınırlılıklardır.

Çalışma, sadece üç merkezden yürütülmüş olmasından dolayı diğer merkezlere genellenemez.

Kısa dönemde sağlık profesyonellerinin gebelik öncesi, gebelikte ve doğum sonu dönem izlemlerinde sigaranın emzirme üzerine olumsuz etkilerine yönelik eğitimlerin planlanması, benzer çalışmaların özellikle anne eğitim ve gelir durumunun benzer olduğu gruplarda tekrarlanması, planlanacak çalışmalarda emzirme motivasyonu ile birlikte emzirme öz yeterliliğin de değerlendirilmesi, uzun dönemde ise sigaranın önlenabilir risk faktörü olduğu ve bu anlamda toplumsal olarak işbirliği içerisinde uzun vadeli kalıcı projelerin oluşturulması önerilmektedir.

Etik Komite Onayı: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan onay (Protokol No: 2018/51) alınmıştır.

Hasta Onamı: Katılımcılardan sözel onam alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir – M.E.Y., A.Ç.; Tasarım – M.E.Y., A.Ç.; Veri Toplama – M.E.Y.; Analiz ve Yorum – M.E.Y., A.Ç.; – Yazıyı Yazan – M.E.Y., A.Ç.; – Eleştirel İnceleme – M.E.Y., A.Ç.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal Destek: Bu çalışma Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından SBF-19005 proje numarası ile desteklenmiştir.

Ethics Committee Approval: Ethical approval was received from Aydın Adnan Menderes University (Date: 29.08.2018, Decision Number: 2018/51) for this research.

Informed Consent: Verbal informed consent was obtained from participants.

Peer-review: Externally peer-reviewed

Author Contributions: Concept – M.E.Y., A.Ç.; Design – M.E.Y., A.Ç.; Data Collection – M.E.Y.; Analysis and/or Interpretation – M.E.Y., A.Ç.; – Writing Manuscript – M.E.Y., A.Ç.; – Critical Review –M.E.Y., A.Ç.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest between the authors.

Funding: This study was supported by Aydın Adnan Menderes University Scientific Research Projects Unit with project number SBF-19005.

Kaynaklar

Akbulut, S. D. (2015). Gebelikte sigara kullanımı, gebelikte sigara kullanımına anksiyetenin ve mutluluğun etkisinin incelenmesi (Tez No: 390207) [Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi]. Türkiye Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Akçay, İ. (2019). Primipar annelerin emzirme motivasyonları ve etkileyen faktörler (Tez No: 567593) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Marmara Üniversitesi]. Türkiye Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Aktaş, S., & Güler, H. (2010). Gebelik boyunca sigara içiminin perinatal dönemde anne ve bebek sağlığı üzerine etkisi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 19(3), 100-107.

Altıparmak, S., Altıparmak, O., & Avcı, D. (2009). Manisa'da gebelikte sigara kullanımı; Yarı kentsel alan örneği. *Türk Toraks Dergisi*, 10(1), 20-25.

Andres, R. L., & Day, M. C. (2000). Perinatal complications associated with maternal tobacco use. *In Seminars in Neonatology Elsevier*, 5 (3), 231-41

Atayüzüğüllü, D., Aytaç, N., & Akbaba, M. (2018). Annelerin ilk altı ay sadece anne sütü verme durumlarına etki eden etmenlerin incelenmesi. *Turkish Pediatrics Archive*, 53(2).

Baheiraei A., Shamsi A., Khaghani S., Shams S., Chamari M., Boushehri H., & Khedri A. (2014). The effects of maternal passive smoking on maternal milk lipid. *Acta Med Iran*, 52(4):280-285.

Baltacı, N., & Örsal, Ö. (2015). Vajinal doğum yapan kadınlarda gestasyonel sigara maruziyetinin yenidoğanın ilk 3 saat içinde emzirilmesiyle ilişkisi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 19-27.

Bay, F. (2015). Sigara kullanan ve sigara kullanmayan infertil erkeklerde sperm dna hasarı ve apoptozis. (Tez No: 422868) [Yüksek Lisans Tezi, Konya Selçuk Üniversitesi]. Türkiye Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Bostancı, G. (2013). Bebek dostu özel bir hastanede doğum yapan annelerin, emzirmeye ilişkin bilgi düzeylerinin ve bebeklerini emzirme durumlarının değerlendirilmesi. (Tez No: 417165) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Haliç Üniversitesi]. Türkiye Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Cengizoglu, H. (2019). Gebe kadınların sigara kullanımı ve pasif sigara dumanına maruziyetinin belirlenmesi. (Tez No: 577456) [Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi]. Türkiye Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Cesur, B. (2007). Sivas il merkezinde sigara içen ve içmeyen annelerin ve bebeklerinin bazı özelliklerinin karşılaştırılması. (Tez No: 195435) [Yüksek Lisans Tezi, Kayseri Erciyes Üniversitesi]. Türkiye Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.

- <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Çınar, N., Topal, S., & Altınkaymak, S. (2015) Gebelikte sigara kullanımı ve pasif içiciliğin fetüs ve yenidoğan sağlığı üzerine etkileri. *Journal of Human Rhythm*, 1(2), 52-57.
- Doğu, S., & Berkiten, E. A. (2008) Gebe kadınların sigara kullanımı etkileyen faktörler ve gebelikteki zararlarına ilişkin bilgileri. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 1(1), 26-32
- Durmuş, E. (2019). Emzirme eğitiminin annelerin bebeklerini besleme tutumuna, emzirme motivasyonu ve yeterliliğin etkisi. (Tez No: 579059) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Haliç Üniversitesi]. Türkiye Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Dursun, A. E. (2018). Gebelerde sigara içme durumunun değerlendirilmesi ve sigaranın zararları konusunda bilgi düzeylerinin tespiti [Uzmanlık Tezi, Erzurum Atatürk Üniversitesi]. Türkiye Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Goel, P., Radotra, A., Singh, I., Aggarwal, A., & Dua, D. (2004) Effects of passive smoking on outcome in pregnancy. *J Postgrad Med*, 50(1), 12-6.
- Gümüşsoy, S. (2012). Doğum sonu dönemde annelerin emzirme özyeterliliğinin ve emzirme süresinin incelenmesi. (Tez No: 326427) [Yüksek Lisans Tezi, İzmir Ege Üniversitesi]. Türkiye Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Haug, K., Irgens, L. M., Baste, V., Markestad, T., Skjaerven, R., & Schreuder, P. (1998). Secular trends in breastfeeding and parental smoking. *Acta Paediatrica*, 87(10), 1023-1027. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Karçaaltınçaba, D., Kandemir, Ö., Yalvaç, S., Güvendağ, G. E.S., Yıldırım, B.A., & Haberal, A. (2009) Cigarette smoking and pregnancy: Results of a survey at a turkish women's hospital in 1,020 patients. *Journal of Obstetrics and Gynaecology*, 29 (6), 480-486.
- Kaya, Y., & Şahin, N. (2013) Kadınlarda madde kullanımı ve hemşirenin rolü. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 10(1), 3-7
- Keten, E. (2009). Gebe kadınlara yönelik bir sigarayı bıraktırma programının kadınların sigarayı bırakma davranışları üzerine etkisi. (Tez No: 293416) [Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi]. Türkiye Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Kısacık, G., & Gölbaşı, Z. (2009). Gebe kadınların sigara içme davranışları ve gebelikte sigaranın etkilerine yönelik bilgileri. *Türkiye Klinikleri Journal of Gynecology and Obstetrics*, 19(4), 197-205.
- Köse, U. (2011). Trabzon il merkezinde doğum yapmış 6-12 aylık bebeği olan kadınlarda gebeliğin sigara kullanımına etkisi. (Tez No: 310197) [Yüksek Lisans Tezi, Trabzon Karadeniz Teknik Üniversitesi]. Türkiye Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Lange, A., Nautsch, A., Weitmann, K., Ittermann, T., & Heckmann, M. (2017). Breastfeeding motivation in Pomerania: Survey of neonates in Pomerania (SNI-P-Study). *International Breastfeeding Journal*, 12(1), 3.
- Orhon F.Ş., Ulukol B., Kahya D., Cengiz B., Başkan S., & Tezcan S. (2009). The influence of maternal smoking on maternal and newborn oxidant and antioxidant status. *Eur J Pediatr*, 168(8): 975-81.
- Şeker, F., Aydoğdu, M., & Akgür, S. (2019). Gebelerde sigara ve kafein kullanımının depresyon ve anksiyete düzeyleri ile ilişkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 20(1), 21-31.
- Şen, M. (2020). Yenidoğan annelerinin emzirme motivasyonlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi. (Tez No: 616587) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üsküdar Üniversitesi]. Türkiye Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Silverstein, P. (1992). Smoking and wound healing. *The American Journal of Medicine*, 93(1), 22-24.
- Stockdale, J., Sinclair, M., Kernohan, G., & Keller, J. (2011b). Understanding Motivational Theory and the Psychology of Breastfeeding. In R. Bryar & M. Sinclair (Eds.), *Theory for midwifery practice* (pp. 92-106). Palgrave Macmillan
- Tarhan, P., & Yılmaz, T. (2016). Gebelikte sigara kullanımı ve etkileyen faktörler. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 3(3), 140-147.
- Tezergil, B. (2007). Doğum sonu dönem annelerin emzirmeye ilişkin düşünceler ve uygulamaları. (Tez No: 196042). [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Marmara Üniversitesi]. Türkiye Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Türkiye İstatistik Kurumu (2012). Kadınlarda sigara kullanım oranı. <https://www.tuik.gov.tr/>
- Türkiye İstatistik Kurumu (2013). Sigara kullanan kadın nüfus oranı. <https://www.tuik.gov.tr/>
- Türkiye Nüfus Ve Sağlık Araştırması (2018). http://www.sck.gov.tr/wpcontent/uploads/2020/08/TN_SA2018_ana_Rapor.pdf
- World Health Organization (2010). Sigara ile ilişkili hastalıklar. <https://www.who.int/whosis/whostat/2010/en/>
- Yıldız, A., Baran, E., Akdur, R., Ocaktan, E., & Kanyılmaz, O. (2008). Bir sağlık ocağı bölgesinde 0-11 aylık bebekleri olan annelerin emzirme durumları ve etkileyen faktörler. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 61(2), 61-67.

Extended Abstract

Smoking is one of the most important health problems in our country. Smoking behavior is one of the dangerous social habits in the world. The fact that the negative effects of smoking on health have started to be noticed has made smoking more important. Smoking directly or indirectly affects many systems such as neuroendocrine system, respiratory system, cardiovascular system, gastrointestinal system and urogenital system. According to the 2010 data of the World Health Organization, 42% of chronic respiratory diseases, 71% of lung cancers and 10% of cardiovascular diseases are associated with smoking. This effect of smoking is related to the toxic substances it contains. Carbon monoxide, nicotine and cyanide are the main ones of these substances. Smoking is one of the most important public health problems.

The rate of smoking among women worldwide is reported to be 12%. According to Turkey Demographic and Health Survey 2018 data, 28% smoke at home every day and 3% smoke once a week. According to Turkish Statistical Institute 2012 data, the rate of smoking among women is 13.1%. According to TurkStat 2013 data, 13% of female smokers over the age of 15 smoke every day.

Many of the complications caused by active smoking during pregnancy or in the post-pregnancy period also occur in passive smoking exposure. In a study, passive smoking during pregnancy was reported to be 63.9%. This rate is much higher than the rate of active smoking. In addition to active smoking during pregnancy, passive smoking should also be questioned. In our country, smoking among pregnant women is becoming widespread and constitutes an important problem. Smoking during pregnancy is important for pregnancy-related mortality and morbidity outcomes. Active smoking or passive exposure to cigarette smoke during pregnancy causes many adverse outcomes including abortion, premature rupture of membranes, preterm birth, prematurity, ablacido placenta, placenta previa, preeclampsia, fetal toxicity, growth and development problems, neurotoxicity, congenital anomalies, low birth weight, respiratory system diseases, especially asthma, hearing problems and otitis media and sudden infant death. Smoking during pregnancy also increases the risk of cognitive dysfunction, mood disorders, substance abuse and neoplasia in childhood.

Smoking significantly affects the amount and content of breast milk. Smoking decreases the amount of milk by decreasing prolactin level and decreases the vitamin C and fat content in milk. In this case, even if the mother breastfeeds her baby adequately, the development of the baby is negatively affected. Nicotine is present in the milk of mothers who smoke, and the intake of nicotine by the baby through milk causes babies to refuse to suck and behave restlessly. The amount of nicotine in milk is related to the number of cigarettes smoked by the mother as well as the depth of inhalation. In one study, it was reported that smoking during pregnancy decreased breastfeeding motivation. In another study, smoking was found to negatively affect breastfeeding. This is an analytic case control study by which we measure the effect of smoking in pregnancy on breastfeeding motivation. It was conducted among primipara mothers with 4-6 months old babies between 01.10.2018 - 31.05.2019 in rovincial directorate of health registered family health centers numbered 2, 12 and 13. The random sampling method was used to determine the sample group. The case group of the study consisted of 240 smokers during pregnancy and 240 non-smokers primipara mothers. Data Collection Form and Breastfeeding Motivation Scale prepared by the researcher by scanning the relevant literature were used in collecting the data. The data were collected by the researcher using face-to-face interview method. The data obtained were analyzed using descriptive statistics, X^2 test, t-test and Mann Whitney U test. The average age of the mothers in the control group was 27.21 ± 5.15 , 45.8% were primary school graduates, 82.9% did not work, and the mean age of the mothers in the case group was 28.20 ± 5.33 , 39.6% were university graduates, 85.4% did not work. When the difference between the age of the mothers in the control and case groups, the age of their spouse, the working status of their spouse, the age of marriage and the level of relationship with their spouse were examined, it was found that there was no significant difference between the groups and the groups were similar ($p > 0.05$). As a result of the statistical analysis, among the case and control groups; There is a significant difference between the mean scores of "intrinsic motivation and identified regulation", "internalized regulation-social affirmation" and "external regulations-additional benefits" in the Breastfeeding Motivation Scale sub-dimensions ($p < 0.05$), and it has been determined that there is no difference ($p > 0.05$) between the dimensions of "integrated regulation" and "internalized regulation-social pressure". In the light of the data obtained in this study, when breastfeeding, motivations of mothers who smoke during pregnancy are compared with mothers who do not smoke during their pregnancy; it was concluded that there are differences in autonomic motivation (intrinsic motivation, identified regulation) and controlled motivation (internal and external regulation) and smoking during pregnancy affects breastfeeding motivation.